

Årsrapport 2015

Naturressursgruppen

Forskergruppe i naturressursrett	2
Årsrapport 2015	2
I. INNLEDNING	2
II. PROSJEKTER	2
1. Energirettssamarbeid	2
2. Utmarksprosjektet	2
2.1. "Grønt partnerskap i norsk natur- og kulturminnevern"	3
3. Vei- og ekspropriasjonsrett	3
4. Tingsrett	4
5. "Consistency in Environmental Law" (Miljø 2015).	4
5.1. Diverse	4
6. Preventing environmental effects of products through producer responsibility.....	4
7. Klimaprojektene	5
7.1. Prosjektet "Meeting the climate challenge: New legal instruments and issues in national and international energy and climate law"	5
7.2. Prosjektet "Adapting to climate change through land use planning and nature management: Obligations, rights, and risks"	5
III. KONFERANSER/SEMINARER.....	6
20. april 2015 – Emerging Regulatory Framework for Hydraulic Fracturing and Shale Gas Development in the United States	6
23. oktober 2015 - Ekspropriasjonsseminar (masteroppgaver)	6
9. desember 2015 – Jordskifte og ekspropriasjon.....	6
IV. INTERNE SEMINARER M.V.	7
VI. ADMINISTRASJON	9

ÅRSRAPPORT 2015

I. INNLEDNING

Forskergruppe i naturressursrett har i 2015 fortsatt virksomheten med mange aktiviteter, de fleste med tilknytning til de eksternt finansierte prosjektene.

II. PROSJEKTER

1. ENERGIRETTSSAMARBEID

Naturressursgruppen er, ved medlemmene Christina Voigt og Henrik Bjørnebye (sistnevnte er vara for Knut Kaasen), representert i styret til den tverrfaglige satsingen UiO: Energi.

I 2011 ble gruppen med som "underleverandør" til et nytt Forskningscenter for miljøvennlig energi (FME), "Oslo Center for Research on Environmentally friendly Energy – CREE") under ledelse av Frisch-senteret. Samarbeidet fortsatte i 2015.

Gruppen har inngått avtale med Energi Norge om finansiering av en masteravhandling i energirett. Prosjektets overordnede tema er rettslige rammer for energiforvaltning og miljøforvaltning, herunder vassdragsforvaltning, ved tiltak og naturinngrep som utbygging og drift av anlegg for produksjon av fornybar energi. **Jenny Walderhaug Jensen** ble ansatt i stillingen våren 2013. Hennes avhandling med foreløpig tema «*rettslige konsekvenser som følge av infrastrukturforordningen*» ble levert våren 2014.

Even Vegard Dagen ble ansatt som vit.ass. våren 2014 og leverte sin avhandling i januar 2015 med tittel: Reindrift og rein kraft. Rettssubjektivitet i reindriften ved utbygging av vindkraft og kraftlinjer. Avhandlingen er senere publisert i Nordisk institutt for sjøretts skriftserie Marlus nr. 453 – 2015 (158 s.)

Jon Erik Aamdal Lundgaard ble ansatt som vit.ass. våren 2015. Tema for masteravhandlingen er 'Den rettslige betydningen av naturmangfoldloven for konsesjonsmyndighetene'. Oppgaven ble levert inn våren 2016.

2. UTMARKSPROSJEKTET

Prosjektet "Utmarksrettigheter og samfunnsendring. Rettigheter, organisering og regulering i norsk utmark i møte med næringsendringer og miljøproblemer" er finansiert fra to programmer i Norges forskningsråd, JUSISP og AREAL, for 4 år fra og med 2007. JUSISP-delen ble formelt avsluttet i 2011 med rapport til Forskningsrådet som bl.a. ble nærmere omtalt i Forskningsrådets rapport "Et krafttak for juridisk forskning. Prosjektkatalog – resultater pr. september 2010", og også trukket frem på Forskning.no og UiOs forskningsside.

To Ph.D-stipendiater ble tilsatt sommeren 2007: Katrine Broch Hauge med prosjektet "Småkraftverk, ein studie i samarbeidstiltak i utmark" og Nikolai Kristoffersen Winge med prosjektet "Kampen om arealene". Se om Winges prosjekt i Årsrapport for 2013.

Katrine Broch Hauge Tittelen på hennes avhandling er «Erstatningsnivået ved tvangsovertaking av fallrettar». Spørsmålet i avhandlingen er todelt. Det første spørsmålet er korleis erstatningsnivået for fallrettar bør vera. For å svara på spørsmålet nyttar kandidaten ulike metodiske innfallsvinklar for å få eit grep om verknadene av tvangsbruk av eigedom i desse sakene. Det andre spørsmålet er kor langt ein kan koma i nå dette målet ved å bruke eksisterande lovgrunnlag. Temaet er avgrensa til eit spesielt formuesgode, fallrettar, og til eit spesielt føremål, etablering av småkraftverk.

Emnet er eit døme på bruk av tvangsmiddel til noko anna enn dei klassiske allmenne tiltaka det tradisjonelt har blitt oreigna til føremon for slik som vegar, sjukehus etc. Så langt syner avhandlingen at tvangsbruk av eigedom til private føremål har gode grunnar for seg, men at ein bør vurdera erstatningsnorma annleis enn i tilfelle som liknar meir på generelle reguleringar.

Den andre innfallsvinkelen er å undersøkje kva dei tradisjonelle argumenta for tilleggserstatning på området for vassdragsretten har vore. Ved eit djupdykk i historiske reglar og kjelder blir det stadfesta at lovgivar ved innføringa av reglane såg til parallellen med friviljuge tingingar.

Den tredje innfallsvinkelen er bruk av økonomisk teori for å drøfte korleis ei erstatningsnorm ideelt sett bør vera for fallrettar som blir oreigna til bruk i småkraftverk

I den andre hovuddelen i avhandlingen ser stipendiaten på kor langt ein kan koma med å bruke dei rettsreglane vi har i dag i ekspropriasjonerstatningslova og jordskiftelova for å nå eit slikt ideelt resultat.»

Avhandlingen ble levert høsten 2014, og hun disputerte for Ph.D.-graden i juni 2015.

3. VEI- OG EKSPROPRIASJONSRETT

Statens vegvesen finansierer årlig en vit.ass.-stilling for studier av ekspropriasjonsrettslige spørsmål knyttet til veiplanlegging og -utbygging, og det holdes regelmessig et seminar i Vegdirektoratet om slike spørsmål med bl.a. presentasjon av vit.ass.-oppgavene.

Linn Vårhus Sørhaug ble ansatt som vit.ass. på prosjektet fra høsten 2012. Hun leverte våren 2013 sin avhandling «*Veiprivatisering - En redegjørelse for regler om privatisering av kommunale veier*». I avhandlingen behandles eiendomsrett til veigrunn som opprinnelig var privat, som så blir kommunal vei, for å så igjen å bli privat vei. Matrikulering av veigrunn behandles. Videre behandles reglene for naturskadeerstatning for privat vei der kommunen eier grunnen. Avhandlingen ble publisert i Institutt for privatretts skriftsserie nr. 194 - 2014

Anders Jahr Svalheim ble ansatt som vit.ass. høsten 2013. Han leverte våren 2014 avhandlingen *Gjenervervserstatning ved ekspropriasjon*.

Julia Bennin, ansatt som vit. ass. høsten 2014, leverte våren 2015 avhandling om bruken av differanseprinsippet ved erstatningsutmåling for stripeekspropriasjon.

Henriette Lyngholt ble ansatt som vit.ass. høsten 2015. Hennes masteravhandling har foreløpig tittel: Hvilke interesser og rettigheter er erstatningsrettslig vernet ved ekspropriasjon?

4. "CONSISTENCY IN ENVIRONMENTAL LAW" (MILJØ 2015).

Prosjektet "Consistency in Environmental Law" er finansiert over fire år fra 2008 av programmet Miljø 2015 i Norges forskningsråd.

Den første PhD-stipendiaten, **Froukje Maria Platjouw**, tiltrådte sommeren 2008. Avhandlingen ble levert sommeren 2014, og hun disputerte i april 2015. Tittel på avhandlingen: *Environmental law & The Ecosystem Approach: Consistency in the Regulation on Value Judgments on Ecological Systems*

«The project assesses the question of whether the legal system is actually supportive to an ecosystem approach or instead hampering it. The ecosystem approach requires a holistic and integrative approach to ecosystems. Environmental law, which is rather fragmented and contains a degree of discretion, however appears to complicate the operationalisation of such an ecosystem approach. The ecosystem has not only been demarcated into various jurisdictional zones at different levels, ecosystem considerations are also rarely being integrated into decision-making processes. Besides the practical difficulties of inter-sectoral cooperation and scientific knowledge and uncertainty about ecosystem functioning, the architecture and nature of environmental law also seems to play a role in the realisation of the ecosystem approach. The project aims to assess the role of law more thoroughly in this regard.»

Den andre PhD-stipendiaten, **Ingrid Wang Andersen**, tiltrådte i august 2009. Hennes prosjekt gjelder gjennomføringen av EUs vannrammedirektiv i norsk rett og den betydningen det får blant annet for anvendelse av forurensnings- og vassdragslovgivningen. Direktivets reguleringsmetode gjennom miljøkvalitetsmål er et forholdsvis nytt og uprøvet virkemiddel i norsk rett, som i prinsippet skal bidra til større grad av konsistent miljøvernarbeid. Wang Andersen videreførte sitt arbeid med dette prosjektet i 2015.

4.1 Diverse

Gruppen er med i det tverrfaglige prosjektet "Water Pollution Abatement in a System of Multi-level Governance: A study of Norway's implementation of EUs Water Framework Directive" (WAPABAT). Prosjektet ledes av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR).

5. PREVENTING ENVIRONMENTAL EFFECTS OF PRODUCTS THROUGH PRODUCER RESPONSIBILITY

Prosjektet startet høsten 2011. Det har en bevilgning fra Forskningsrådet på 3,675 mill. og har internasjonale partnere fra universitetene i Lund, Bremen, Groningen og Saint Louis (Brussel). Prosjektet har som mål å skaffe ny innsikt og bygge generell akademisk kompetanse i et felt av økende betydning: produsenters og importørers ansvar for miljøeffekten av produktene. Internasjonalt er dette et bredt forskningsfelt både innen miljørett, handelsrett og miljøøkonomi. Oppgaven er først å avklare det juridiske innholdet i så vel norske regler som relevante internasjonale regler for å få en bedre forståelse av muligheter og begrensninger i vårt nasjonale lovverk. Dernest er målet å analysere reglene for å identifisere utfordringer og problemer knyttet til å redusere miljøeffekter av produktene.

Hovedelementet i prosjektet er et doktorgradsprosjekt særlig rettet mot utvidet produsentansvar. Stipendiatstillingen ble utlyst internasjonalt og **Éléonore Maitre-Ekern** fra Sveits fikk stillingen. Hun startet i februar 2012 med kontor plass på IOR og hadde sin midtveisevaluering våren 2015.

6. KLIMAPROSJEKTENE

7.1. Prosjektet “Meeting the climate challenge: New legal instruments and issues in national and international energy and climate law”

Prosjektet ble finansiert av Forskningsrådet (RENERGI/NORKLIMA--programmet) over 4 år med delfinansiering fra SFT/Klif og Enova. Prosjektet startet i september 2006.

Dette prosjektet ble fullført i 2011, og sluttrapport ble sendt inn til NORKLIMA-programmet i Forskningsrådet i januar 2012.

Se nærmere om dette prosjektet i årsrapporten for 2011.

Gruppen arbeidet med å skaffe ny ekstern finansiering til forskning på klimarett. I tillegg har enkeltmedlemmer arbeidet videre med klimarettlige spørsmål innenfor rammen av sine individuelle stillinger.

7.2 Prosjektet “Adapting to climate change through land use planning and nature management: Obligations, rights, and risks”

Prosjektet startet i 2009 og er finansiert med kr. 4,4 mill over Norges forskningsråds program NORKLIMA.

Eivind Junker tiltrådte stipendiatstillingen i prosjektet i juni 2010. Hans tema er “Klimatilpasning i arealplanlegging etter plan- og bygningsloven”.

PhD-prosjektet til Eivind Junker dreier seg om rettslige regler for tilpassing til klimaendringer. Det konkrete rettsområdet som behandles er arealplanlegging, og særlig kommunenes ansvar for å utrede og forebygge skadelige, klimaendringsrelaterte konsekvenser i forbindelse med dette arbeidet. Sentralt blant plan- og bygningslovens mange formål og hensyn, står generell samfunnssikkerhet og beskyttelse av befolkningens liv, helse og materielle verdier. Senere års naturhendelser (pinseflommen på Østlandet i 2011, orkanen "Berit" i november samme år, samt vårflommene i 2012 og 2013) har tydelig vist hvordan arealdisponering kan innvirke på slike hendelsers skadepotensiale.

Plan- og bygningsloven gir kommunen plikt til å sørge for såkalte risiko- og sårbarhetsanalyse i forbindelse med utbyggingsplaner. Fare og risiko skal avmerkes som hensynssoner, og skader og tap forebygges. Et eget kapittel behandler usikkerhet og risiko som elementer i forvaltningens avgjørelser. Avhandlingen vil gjøre rede for gjeldende regler om utredning av og tilpasning til klimaendringer i kommunal arealplanlegging. Basert på dette vil det vurderes om reguleringen er tilstrekkelig og hensiktsmessig for å oppnå de fastsatte mål.

Junker arbeidet videre med sitt prosjekt i 2015.

III. KONFERANSER/SEMINARER

20. april – Lunsjseminar: Emerging Regulatory Frameworks for Hydraulic Fracturing and Shale Gas Development in the United States

Foredragsholder: Lee Paddock, George Washington University

Hydraulisk »fracking» har medført at USA har gått fra å være en nettoimportør av naturgass til et land som kan bli en nettoeksportør. Bruk av denne teknologien har også betydelig redusert USAs klimagassutslipp.

Imidlertid har hydraulisk «fracking» blitt stadig mer kontroversielt som følge av en voksende industri. Fordi hydraulisk «fracking» fortrenger kull til kraftproduksjon, støtter noen miljøgrupper utvidet boring, mens andre er sterkt imot – dette på grunn av bekymringer om bruk av vann, deponering av avløpsvann, forsuring/forurensning, bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier, landskap og habitatsavbrudd.

23. oktober – Ekspropriasjonsseminar (masteroppgaveseminar)

Seminalet ble arrangert i samarbeid med Statens Vegvesen/Vegdirektoratet. Presentasjon av masteroppgave - Julia Bennin: *Prisen for en stripe. En rettslig analyse av differanseprinsippet*. Presentasjon av masteroppgave - Henriette Lyngholt: *Hvilke rettigheter og interesser er erstatningsrettslig vernet ved ekspropriasjon?*

I tillegg ble det gitt en presentasjon av aktuelle problemstillinger ved praktisk grunnverv med innlegg fra regionvegkontorene.

9. desember – Jordskifte og ekspropriasjon

Seminalet ble holdt i Vitenparken, NMBU. Katrine Broch Hauge, førsteamanuensis ved NMBU, innledet med temaet: *Bruksordninger og ny jordskiftelov*. Så fulgte Geir Stenseth, professor ved Høgskolen i Lillehammer, med temaet *Compensation and gain sharing in public and private takings: Lessons to be learned from experimental economics*. Til slutt ga Fredrik Holth, dosent ved NMBU, en innledning om *Jordskifte og skjønn*.

Planer for videre samarbeid mellom UiO og NMBU ble diskutert til slutt.

INTERNE SEMINARER M.V.

23. januar

Naturressurslunsj: Perspektiver på en klimalov

Innledere: Jon Chr. Nordrum og Christina Voigt.

I forbindelse med behandlingen av klimameldingen (Meld.St. 21 (2011-2012) Norsk klimapolitikk), ba flertallet i Stortingets energi- og miljøkomité regjeringen om å "utrede hensiktsmessigheten av en klimalov i Norge 'basert på erfaringer med dagens lovgiving og virkemiddelbruk'.

Denne høringen er ment som et bidrag til regjeringens i dens arbeid med å vurdere om det er hensiktsmessig å innføre en klimalov i Norge.

30. januar

Naturressurslunsj: Understanding environmental policy-making for shipping

Innledere: PhD Erik Svensson, Chalmers University of Technology og Professor Thomas Polesie, Göteborgs universitet, School of Business, Economics and Law.

6. februar

Naturressurslunsj: Motorferdsel i utmark og Grl. § 112

Professor Ole Kristian Fauchald diskuterer om lovforslaget er i overensstemmelse med Grunnloven § 112 med utgangspunkt i en utredning han har laget for Norsk friluftsliv.

27. februar

Naturressurslunsj: Ny norsk klimapolitikk for 20130

Innleder: Knut Kroepelien, juridisk rådgiver i Energi Norge.

Tema: Ny norsk klimapolitikk for 2030 - ansvarsdeling gjennom kostnadseffektive virkemidler eller ansvarsfraskrivelse?

3. mars

Naturressurslunsj: Miljøbeskyttelse som sektorovergripende krav I EU-retten og I norsk rett

Utvinning av fossile ressurser fra Arktis som case. Professor Beate Sjøfjell, Institutt for privatrett, innleder til debatt

6. mars

Naturressurslunsj: Kapitaliseringsrente og betydningen for ekspropriasjonerstatningen

Innleder: professor emeritus Erling Eide, Institutt for privatrett

13. mars

Naturressurslunsj: Grønn skattekommisjon

Innleder: Professor Lars Erik Borge, professor i økonomi ved NTNU leder for Grønn skattekommisjon.

10. april

Naturressurslunsj: Samordning av lover I utmarksforvaltningen

Innleder: Førsteamanuensis Nicolai Winge, NMBU

24. april

Naturressurslunsj: Fra verdier til verdi – erfaringer fra bærekraftige investeringer i Storebrand

Christine Tørklep Meisingset, Portfolio Manager and Head of Sustainability Research I Storebrand Kapitalforvaltning AS, vil innlede om temaet. Hans Christian Bugge vil, som medlem av Etikkrådet, gi en kommentar.

29. mai

Naturressurslunsj: Revisjon av vassdragskonsesjoner

Vit. ass. Maja Eika Davidsen presenterer sitt avhandlingstema for masteroppgaven.

9. juni

Naturressurslunsj: Den rettslige betydningen av naturmangfoldloven for konsesjonsmyndighetene

Vitenskapelig assistent Jon Erik Aamdal Lundgaard vil redegjøre for sitt avhandlingstema for masteroppgaven.

28. august

Naturressurslunsj: Konsekvensutredninger og reindrift

Innledning ved førsteamanuensis Nicolai Winge, NMBU.

4. september

Naturressurslunsj: Renewable Energy Law in the Face of International Diversity

Stipendiat Daniel Arnesson innleder.

18. september

Naturressurslunsj: Regulatorisk ramme for folkefinansiering av energiprojekter

Innledning ved førsteamanuensis Catherine Banet.

25. september

Naturressurslunsj: REDD+ - et internasjonalt rammeverk for klima- og skogbeskyttelse

Professor Christina Voigt innleder.

9. oktober

Naturressurslunsj: Grunnlovens §105 i et historisk perspektiv

Professor Ivar Alvik innleder.

16. oktober

Naturressurslunsj: Ny giv for bærekraftig utvikling

Professor emeritus Hans Christian Bugge innleder om FNs nye 17 mål for bærekraftig utvikling, og gir et historisk tilbakeblikk på personer og idéer bak begrepet.

30. oktober

Naturressurslunsj: Miljørettsgruppa i Juss-Buss presenterer seg

6. november

Naturressurslunsj: Evaluering av plan- og bygningsloven

Innleder: Dr. Polit. Gro Sandkjær Hanssen, forsker II ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR).

13. november

Naturressurslunsj: Markedet for solenergi og regulatoriske virkemidler

Førsteamanuensis Inger Berg Ørstavik innleder.

20. november

Naturressurslunsj: Self, others, the world: Human dignity and environmental law

Stipendiat Dina Townsend, Institutt for offentlig rett, innleder.

27. november

Naturressurslunsj: Oversikt over norsk mineralrett

Innleder: Bård Dagestad, direktør i Direktoratet for mineralforvaltning og Bergmesteren for Svalbard.

4. desember

Naturressurslunsj: Grenseoverskridende forurensning frå oljevirkosomhet nord for Norge

Professor Erik Røsæg innleder.

IV. GRUPPENS MEDLEMMER PER 31.12. 2015**Faste vitenskapelige ansatte:**

Professor Kirsti Strøm Bull, leder til 1.8.15

Professor Inge Lorange Backer

Professor Ole Kristian Fauchald

Professor Ulf Hammer

Professor Endre Stavang, leder fra 1.8.15

Professor Christina Voigt

Professor emeritus Erling Eide

Professor emeritus Hans Christian Bugge

Professor emeritus Thor Falkanger

Professor Henrik Bjørnebye

Professor Ivar Alvik

Amanuensis Gert-Fredrik Malt

Førsteamanuensis Catherine Banet

Midlertidig vitenskapelig ansatte:

Stipendiat Ingrid Wang Andersen

Stipendiat Eivind Junker

Stipendiat Hanne Sofie Logstein

Stipendiat Eléonore Maitre

Stipendiat Jon Christian Nordrum

Stipendiat Froukje Maria Platjouw

Vitenskapelige assistenter:

2015

Henriette Lyngholt

Jon Erik Aamdal Lundgaard

"Tilknyttede":

Professor Beate Sjøfjell

Professor Geir Stenseth, Høgskolen i Lillehammer

Førsteamanuensis Ingunn Ikdahl

Karen Eg Taraldrud, UMB

Dosent Steinar Taubøll, UMB

Førstelektor Einar Bergsholm

Førsteamanuensis Katrine Broch Hauge, NMBU

Førsteamanuensis Nicolai Winge, NMBU

V. ADMINISTRASJON

Nordisk Institutt for Sjørett er vertsinstitutt for Naturressursgruppen, og gruppen rapporterer til instituttets bestyrer professor Trine-Lise Wilhelmsen. Bente Lindberg Kraabøl er gruppens faste medarbeider med praktisk ansvar for prosjektoppfølgning og -økonomi, arrangementer, gjester mm.